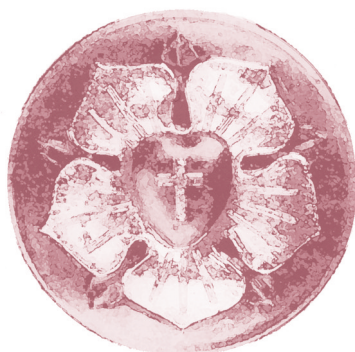

LUTHERSK KIRKETIDENDE

LEDER: ”VI TROR PÅ EN *HELLIG,* *ALLMENN* KIRKE”

FRA KIRKEMØTET

KM 11/18 RAPPORT OG VEIVALG FOR
DEN NORSKE KIRKES KUNST- OG
KULTURSATSING

ARTIKLER OG INNLEGG

REALPRESENSEN
– FOR MYE OG FOR LITE
OM HELLIGHETEN
GUDSTJENESTE LANGFREDAG KAN
VÆRE EN ENSOM TING

SØNDAGSTEKSTEN

JONSOK / SANKTHANS
5. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
6. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN /
APOSTELDAGEN
7. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN
FRA BISPEDØMMERÅDENE

”VI TROR PÅ EN HELLIG, ALLMENN KIRKE”

I april behandlet Kirkemøtet saken ”Rapport og veivalg for den norske kirkes kunst- og kultursatsning”. I et omfattende dokument redegjøres det for utviklingen på kunst- og kulturfeltet, både i kirken og i samfunnet for øvrig, etter utredningen ”Kunsten å være kirke” fra 2005. Når det i det offentlige rom nå ropes så høyt om alle tallene som peker nedover for Den norske kirke, inneholder denne rapporten mye hyggelig lesning. Det har vært en betydelig økning i antall kulturarrangementer i kirkene. Fra 2009 til 2012 hadde Den norske kirke en økning på 100.483 tilstedeværende på kulturelle arrangementer i kirkene.

Denne utviklingen har skutt ytterligere fart gjennom de siste årene. Vi ser det ikke minst i julekonsertsesongen, men de alene står slett ikke for hele økningen. Samarbeid med kulturaktører lokalt, og en profesjonalisering av kirkens kulturarbeid gjennom kulturrådgiverstillingene, har bidratt til en større åpenhet for og bevissthet om at kirken gjennom sine bygg og gudstjenester og andre aktiviteter ikke bare er en kulturbærer, men også en kulturformidler og er med på å forme kulturen. Rapporten viser at det også har vært en utvikling og utvidelse av typen av kulturarrangementer. I tillegg til konserter og andre typer sceniske arrangementer, er kirkene også stadig flere steder brukt som arenaer for dialog og integrasjon.

Så på mange måter kan en si at ”allmennheten” har funnet sin vei inn i kirkerommet gjennom den økte bredden av kunst- og kulturarrangementer. Til slike arrangementer er det til dels andre som kommer, enn de som samles jevnlig til gudstjeneste. Samtidig inkluderer også mange gudstjenester i større grad et bredere kulturuttrykk. Gudstjenestereformen har gjen-

nom kjerneverdien *stedegengjøring* ført til at særlig lokale kunst- og kulturuttrykk er blitt tatt målrettet i bruk i gudstjenester, for eksempel gjennom folkemusikkmesser, men også gjennom å ta i bruk mer ungdommelige kulturuttrykk som inkluderer band, dans, og samarbeid med kulturskoler og andre kulturaktører i lokalsamfunnet.

En interessant observasjon er at også disse gudstjenestene samler flere og til dels andre enn de såkalt ”vanlige” gudstjenestene. Kan det være at det aktivt og målrettet å ta i bruk kunst og kultur som

en har et forhold til fra den ”allmenne sfæren”, kan være med på å åpne det hellige rommet i og for mennesker?

Rapporten peker på nødvendigheten av at det i menighetene føres en faglig og teologisk forankret samtale og refleksjon om hvordan kirken legger til rette for og driver en kunst- og kulturpolitikk. Her er ikke minst kirkemusikerne og prestene sentrale premissleverandører for samtalen. Gjennom sine profesjoner er de viktige forutsetninger for at bredden av kunst- og kulturuttrykk, formidling og forming kan integreres i

det som er kirkens oppdrag i verden, dette enten det er julekonserter eller storbandgudstjenester, folkedans eller dialogforum.

Slik er punkt 1. i vedtaket formulert:

”Kjerneområde: Kirkemusikk og andre kunstneriske uttrykksformer er integrert i og utvider kirkens forkynnelse, trospraksis og tilbedelse. Kirkemøtet ser arbeid med kunst og kultur som et kjerneområde som åpner troens rom gjennom et mangfold av uttrykk. Dette arbeidet må ivaretas i plan- og budsjettarbeid på alle nivåer i kirken.”

De øvrige punktene i vedtaket kan lese et annet sted i bladet. De gjenspeiler det rapporten skriver:

”Religionen og kunsten har utviklet seg i en gjensidig avhengighet. I møte med livets sterke krefter som naturens skiftninger, livets tilblivelse, døden og kjærligheten har mennesket søkt til kunstens rike symbolspråk for å være tilstede på

måter som sprenger det kognitive uttrykksapparatet. I møte med det mennesket opplever som det guddommelige og det hellige, har man søkt å skape de sterkeste og de vakreste uttrykksmåter man rår over. Slik har religionen og menneskets opplevelse av det hellige vært viktige krefter for menneskets rike utvikling av kunst

og kultur. Gjennom kunsten søker mennesket å uttrykke seg i forlengelsen av det kjente og gripbare. Derved blir kunsten en viktig kraft for menneskets utvikling”.

Slik forstår jeg kirkens evne til å være det åpne rommet mellom det hellige og

det alminnelige som en del av kirkens ”kultiverende oppdrag” i verden.

Eller altså å være lys og salt, som Jesus sa.

Slik forstår jeg kirkens evne til å være det åpne rommet mellom det hellige og det alminnelige som en del av kirkens ”kultiverende oppdrag” i verden.

.....
HEGE E. FAGERMOEN
HEGE.FAGERMOEN@AS.KOMMUNE.NO

DEN NORSKE KIRKE
Kirkemøtet 2018

KM 11/18 RAPPORT OG VEIVALG FOR DEN NORSKE KIRKES KUNST- OG KULTURSATSING

KIRKEMØTETS VEDTAK

«Gud har skapt oss med kropp, sinn og sanser. Kunst og sanselige uttrykk kan speile og berøre våre liv, slik at vi beveges til en stadig dypere tro.»

(fra forbønn under Kirkemøtet 2018)

1. Kjerneområde

Kirkemusikk og andre kunstneriske uttrykksformer er integrert i og utvider kirkens forkynnelser, trospraksis og tilbedelse. Kirkemøtet ser arbeid med kunst og kultur som et kjerneområde som åpner troens rom gjennom et mangfold av uttrykk. Dette arbeidet må ivaretas i plan- og budsjettarbeid på alle nivåer i kirken.

2. Kunsten å være kirke

Kirkemøtet gleder seg over arbeidet som har skjedd på kulturfeltet i Den norske kirke siden 2005. Utredningen *Kunsten å være kirke – om kirke, kunst og kultur* og betydningen av dens høringsmaterie, videreføres som et sentralt grunnlagsdokument i arbeidet med kirke, kunst og kultur på alle plan i Den norske kirke, også innenfor samisk kirkeliv. Kirkemøtet ønsker at kirken skal ha et kontinuerlig faglig arbeid innen teologi og kunst slik at kompetanse på feltet blir ivaretatt og videreutviklet.

3. En mangfoldig kirke

Et mangfold av estetiske uttrykk hører hjemme i kirkens rom. Taktill kunst, ordkunst, tegnspråk-poesi og andre visuelle uttrykksformer er eksempler på kunstformer som også kan kom-

munisere på en særlig måte med mennesker med funksjonsnedsettelse.

4. Kirkerommet

Kirkerommet er hellig og kan brukes av kunstnere til kunstuttrykk som beveger, utfordrer, åpner opp og utvider horisonten vår.

Kirkemøtet er opptatt av at kirken er åpen og inviterende når kunstnere og kunstinstitusjoner bruker kirkerommet.

5. Kirkemusikerne

Kirkemusikerne er nøkkelpersoner i kirkens arbeid med kunst og kultur. Kirkemøtet vil fremholde betydningen av at kirkemusikerstillingene har en tilstrekkelig stillingsprosent som gir rammer til å drive kor- og øvrig kulturarbeid, i tillegg til ansvar for musikk ved gudstjenester og kirkelige handlinger.

6. Barne- og ungdomskultur

Det er en forutsetning at barn og unge får være med å utforme og delta aktivt i kirkens kulturarbeid. Kirkens ansatte og frivillige er ressurspersoner som tar del i skapende arbeid sammen med barn og ungdom gjennom veiledning og oppfølging. Den norske kirke må bruke mulighetene for samarbeid med kulturskoler, lokale organisasjoner og grupperinger som jobber med barn og unge på dette området.

For å fremme og utvikle kulturrettet barne- og ungdomsarbeid, særlig korarbeidet, ber Kirkemøtet Kirkerådet om å stå sammen med barne- og ungdomsorganisasjonene i kirken om kompetan-

seutvikling og rekruttering.

7. Kulturrådgiverstillingene

Kirkemøtet fremhever betydningen kulturrådgiverne har for kirken. De bidrar til et bredt samarbeid mellom kirken og ulike kulturinstitusjoner og aktører. Kirkemøtet mener kulturrådgiverne må ha tett kontakt med kirkemusikerne og skape arenaer for faglig oppfølging og fagsamlinger for denne yrkesgruppen

8. Kirkelige kultursentra

Kirkemøtet vil fremheve den betydning kirkelige kultursentra som *Kirkemusikksenter Nord* og *KULT Senter for kunst, kultur og kirke* har hatt i oppfølgingen av *Kunsten å være kirke*. Kirkemøtet ser også muligheten for at flere regionale kompetansesentra eller formaliserte nettverk for kunst og kultur kan dannes. Det forutsetter et finansielt spleiselag - med lokale variasjoner - mellom kirkelige og kommunale instanser og andre bidragsytere.

9. Stipendordning

Kirkemøtet ber Kirkerådet vurdere muligheten for å opprette en stipendordning for skapende kunstnerisk arbeid.

10. Koordinering av kultur i samisk kirkeliv

Kirkemøtet oppfordrer Kirkerådet og Samisk kirkeråd sammen med bispedømmerådene til å styrke og koordinere satsningen på samisk kirkemusikk og kirkekunst.

11. Integrering av kultur i eksisterende planverk

Kirkemøtet anbefaler alle landets menigheter å integrere sitt kulturarbeid

i det eksisterende planverk. I tillegg til *Plan for kirkemusikk* hører dette naturlig hjemme også i

trosopplærings- og diakoniplaner. Innholdet må samordnes slik at også kulturarbeidet innenfor samisk kirkeliv ivaretas. Videre oppfordrer Kirkemøtet alle landets menigheter til å vedta og jevnlig oppdatere sin *Plan for kirkemusikk*.

12. Bygging av nye kirker

Kirkemøtet vil fremheve betydningen av å utarbeide planer for utsmykning, inventar og utstyr samt plass til orgel fra starten av når det skal bygges ny kirke. I samiske områder bør samiske kulturuttrykk være en likeverdig del i planene for kirkebyggets arkitektur, utsmykning og inventar. Det er viktig at arkitekt, kunstner og orgelbygger samarbeider tidlig om et helhetlig uttrykk for kirkebygget. Akustikk og lyssetting må integreres i prosjekteringen sammen med øvrige behov kirken har i sine kulturaktiviteter.

Prinsippet om universell utforming må også gjelde for kirkens gudstjenesteliv og arbeidet med kunst og kultur slik at det kommuniserer til flere sanser.

13. Åpne kirker og pilegrimsarbeid

Kirkemøtet ser at åpne og tilgjengelige kirkerom er viktig både for lokalsamfunnet og mennesker på reise.

Kirkemøtet oppfordrer menighetene til å samarbeide med hverandre og relevante samarbeidspartnere for å sørge for flere åpne kirker. Særlig er dette viktig langs pilegrimsledene.

14. Utdanningsinstitusjoner

Kirkemøtet oppfordrer utdanningsinstitusjonene til å legge inn kulturkompetanse – også for samisk kultur – i sine utdanningsprogram for de kirkelige yrkesgrupper både i grunn-, etter- og videreutdanning.

Kirkerådet bes følge opp dette arbeidet i kompetansekrav til de vigslende stillingene

REALPRESENSEN – FOR MYE OG FOR LITE

AV OLA TJØRHOM, PROFESSOR DR. THEOL., TILKNYTTET UNIVERSITETET I AGDER

Læren om realpresensen tilsier at Jesu nærvær i nattverden innbefatter måltidsfelleskapet i vid forstand. Samtidig har denne tanken en kjerne som utdyper dette breie perspektivet. Det sakramentale nærværet skjer primært i og med de såkalte elementene, brødet og vinen.

Kristus kommer altså til oss ved at vi spiser og drikker. Sørgelig mange mennesker i dagens verden er blitt frarøvet muligheten til å spise seg mette og drikke seg utørste. Men Kristi nærvær knyttes like fullt til noe som burde være gjengs for alle mennesker. Her er eksesser fraværende; måltidet er enkelt, og det gir sjelden rom for rystende opplevelser.

Elementene stammer fra den skapte verden. Dermed bidrar de til at samme verden løftes inn i kirkens gudstjenestefeiring. Dette har avgjørende betydning. For hvis verden – Guds verden – ikke er konkret tilstede, kan vi heller ikke feire gudstjeneste i ånd og sannhet.

RØTTER I VESTLIG KIRKETRADISJON

Realpresensen har bakgrunn i den vestlige kirkens sakramentrealistiske tradisjon slik den særlig ble utformet av Augustin (354–430). Sentrale momenter i denne tradisjonen kan oppsummeres slik: Et sakrament består av to ting – Guds løftesord i evangeliet og synlige eller materielle tegn. Det ”usynlige” løftet er viktigst. Men det får alltid sin oppfyllelse i tilknytning til sansbare tegn. Guds løfter og tegnene kan altså ikke løsrives fra hverandre.

Dette innebærer at dåpens gaver formidles gjennom vannet; ved det renses vi fra synd og får del i Kristi død og oppstandelse. På tilsvarende vis oppfylles nattverdens løfter når brødet spises

og vinen drikkes; dette gir oss del i – og gjør oss til en del av – Kristi kropp. Tegnene er altså ikke bare en slags teologisk-pedagogiske hjelpemidler; de er selve saken.

Nå er Gud selvsagt fri; han formidler nåde når og hvordan han vil. Sett fra vårt ståsted er imidlertid vekselvirkningen mellom løftesord og sakramentale tegn regelen.

HOVEDSAK FOR REFORMATORENE

For de evangeliske reformatorene var realpresensen fundamental. Philipp Melanchthon framstilles ofte som tvilsom på dette feltet. Da overser en at samme Melanchthon i Den augsburgske trosbekjennelsens artikkel om nattverden utvetydig slutter seg til at Kristi sakramentale nærvær skjer gjennom brødet og vinen (CA X). Han sto dessuten trofast på Luthers side i striden om Ulrich Zwinglis ”symbolske” lære. Etter min oppfatning er de seinere, påstått ”kryptokalvinske” innslagene i reformatorens teologi i større grad å forstå som forsøk på å bidra til økumenisk tilnærming overfor den framvoksende kalvinske tradisjonen enn som et signal om at Melanchthon distanserte seg fra realpresensen.¹

I Martin Luthers tilfelle finnes det ingen grunn til tvil her. For ham spilte læren om Jesu virkelige nærvær i brødet og vinen, samt en korresponderende praksis, en hovedrolle. Beretninger om at han slikket opp spilt nattverdvin, gir et glimt av ”den katolske Luther”. Viktigere er reformatorens kompromissløse opptreden i møte med kalvinistiske tendenser i egne rekker. Ettersom presen Simon Wolferinus i Eisleben forfektet en nattverdolkning med zwinglianske innslag, end-

te det naturlig nok med tapte presterettigheter i 1543.

Den ferske og kanskje litt klønete kapellanen Hans Besserer var imidlertid ikke zwinglianer. Under det som skal ha vært hans første messe, mistet han en oblat. Siden en den gang gikk til skrifte før nattverden, forelå som regel et nøyaktig antall innviende oblater. Besserer delte derfor ut et ikkekonsektrert stykke brød i stedet. Etter messens slutt fant han det tapte stykket, som han da – muligens i forfjamselse – la tilbake blant de uinnvidde oblatene. Luther reagerte kontant på episoden; den arme kapellanen ble rammet av samme skjebne som Wolferinus. Dette skjedde i 1545, forholdsvis kort tid før reformatorens død.²

Jeg vil ikke uten videre påstå at Luthers resolute inngripen er forpliktende i dag. Men det er verdt ettertanke at det et stort antall norske lutherske prester gjør hver gang de forretter nattverd, opprinnelig førte til noe som i sak artet seg som en ekskommunikasjon.

For Luther hadde ikke bare nattverden, men også realpresensen avgjørende sjelesørgerisk relevans. Når nåden tilbys oss i brødet og vinen synlige skikkelser, er den tilgjengelig også i de dypeste kriser og anføktelser. En presis og fortsatt høyst leseverdig sammenfatning av reformatorens syn på sakramentet finnes i Luthers *Nattverdbok*.³

KATOLSK-LUTHERSK ENIGHET

På katolsk hold hevdes det fra tid til annen at lutherdommen neglisjerer eller savner materielle trosinntrykk. En ytring av Eivor Oftestad kan tyde på at til og med forskere ved Det teologiske menighetsfakultet holder seg med denne feilslutningen. Når slikt kommer til uttrykk, er kunnskapen om det lutherske synet på realpresensen i beste fall mangelfull.⁴

Katolikker og lutheranere står sammen om realpresensen. Dette momentet forklares riktignok forskjellig. Den katolske transsubstansiasjonslæren tilsier at brød og vin beholder sine ytre egenskaper, men i sin indre substans ”forvandles” til Jesu kjøtt og blod. Til grunn for dette ligger en katolsk versjon av aristotelisk empirisme. Når lutheranere taler om ”*konsubstansiasjon*”,

dreier det seg gjerne om et forsøk på å unngå detaljerte definisjoner av det sakramentale nærværet – utover at dette skjer ”i, med og under” brødet og vinen.

I flere økumeniske dialoger mellom partene understrekes det imidlertid at det her kun er snakk om forskjellige forsøk på å forklare det ene sakramentale ”mysteriet”. Og de foreliggende nyansene kan ikke sies å ha splittende karakter i dagen situasjon.⁵

DET SAKRAMENTALE NÆRVÆRETS VARIGHET

Spørsmålet om det sakramentale nærværets varighet kan fortone seg som mer kontroversielt, men det har ikke samme tungtveiende betydning som realpresensen. Hovedpoenget med det lutherske *in usu*-prinsippet, i eller under bruken, er at elementene skal anvendes i overenstemmelse med det de er innstiftet til – de skal spises og drikkes. Her er det ikke rom for sakramental tilbedelse, såkalt adorasjon, utover nattverdmåltidet og dets rammer.

Men siktet er ikke nødvendigvis å tidsavgrense det sakramentale nærværet. For Luther var nærværet en realitet så snart innstiftelsesordene lød, altså før elementene ble konsumert. Og i de evangeliske menighetene kunne konsektrert brød bli oppbevart for bruk i sykekommunionen, også for å knytte denne handlingen til menighetens nattverdfeiring.

I forlengelsen av dette er det verdt å merke seg at pave Paul VI stilte seg kritisk til å be rosenkransen under messen, fordi det skygget for nattverdens fellesskapsdimensjon.

SAMSVAR MELLOM DET VI TROR OG DET VI GJØR

Et så konkret anliggende som realpresensen kan ikke ivaretas på et rent teoretisk eller abstrakt plan. Her må det være samsvar mellom det vi tror, og det vi gjør i gudstjenesten. Dette forutsetter at vi finner fram til en middelvei mellom et overdrivende ”for mye” og et minimalistisk ”for lite”. Nattverdens brød og vin er virkelig Jesu legeme og blod; de må derfor behandles på en måte som manifesterer dette. Samtidig vil det

faktum at Jesu kropp ble utsatt for atskillig verre ting enn litt tilfeldig eller tankeløs håndtering av nattverdens elementer, kunne hjelpe oss til å fastholde rimelige proporsjoner i denne forbindelse.

Innenfor Den katolske kirke pipler et "for mye" noen ganger fram på dette feltet. Det skjer når realpresensens tegnspråk og midler blir viktigere enn selve saken, eller når feiringen av Kristi nærvær nesten drukner i utvendig staffasjemakeri. Eksempler på dette er tungt røkelsesbelagte kor, samt presters ustanselige bøyinger foran sakramentet. De intense liturgiske øvelsene skyldes særlig at Pius Vs "tradisjonelle latinske messe" – som ikke er mer "tradisjonell" enn at kirken hadde feiret gudstjeneste i drøyt tusen år da den ble innført i 1570 – har gjort et solid comeback i mange katolske sammenhenger.⁶ Her minnes det om at realpresensen står støtt på egne bein; den er ikke avhengig av behandlingen av elementene.

På reformatorisk hold er den motsatte tendensen mest iøynefallende. I mange tilfeller skyldes dette angst for "katolisering". Men da glemmer en at for Luther var fastholdelse og synliggjøring av realpresensen helt avgjørende. En ureflektert eller forsert prosaisk håndtering av brødet og vinen kan være utfordrende i en luthersk kontekst.

ENKLE OG UDRAMATISKE TILTAK

En mer forsvarlig behandling av elementene kan etter mitt syn sikres gjennom ukompliserte, udramatiske og lite teatraliske tiltak. Jeg nevner kort noen eksempler, til velvillig overveielse:

- Når nye, ikkekonsekreerte elementer må hentes inn under nattverdmåltidet, kan det bes en kort og stille bønn over dem. Dette er en vanlig ordning blant anglikanere. Og det vil bidra til å understreke at realpresensen er knyttet til innstiftelsesordene.
- En moderat "elevasjon" der brødet og vinen løftes når innstiftelsesordene blir lest, hjelper oss til å se Kristus i elementene. Johannes Bugenhagen avskaffet elevasjonen i Wittenberg i 1542, men det skal ha skjedd uten Luthers eksplisitte samtykke.

- Når intinksjon praktiseres, kan det være greit å gi menigheten en varsom henstilling om å holde hånden under den dyppede oblaten for å fange opp eventuelle vindråper. Dette vil også kunne fremme forståelse for hva realpresensen handler om.

Spørsmålet om det "tiloversblevne" løses vel best ved at antatt tilstrekkelige kvanta med brød og vin blir konsekrent. Men oppbevaring av innviede oblater for sykekommunion er et godt alternativ. Og hvis gjenværende vin ikke kan konsumeres, er det i Sverige en utbredt praksis å helle den ut på kirkegården – gjennom en enkel trakt eller på annet diskret vis.

Når slike tiltak skaper uro, skyldes det ofte at de iverksettes på unødig teatralisk vis. Jeg ser kun for meg uDRAMATISKE innslag, hvor poenget slett ikke er å gjøre realpresensen avhengig av vår behandling av elementene. Målet med alt vi foretar oss her, bør være å synliggjøre at Kristus kommer til oss gjennom dagligdagse handlinger som å spise og drikke. Forkynnelsen må gi innsikt i dette; det må forkynnes at brød og vin er bærere av nåden.

Til grunn for det hele må det ligge en bevissthet om at kirken, dens gudstjeneste og nattverdfeiring først og fremst dreier seg om fellesskap. Det vertikale fellesskapet med den treenige Gud er primært. Men det manifesteres gjennom vårt horisontale fellesskap med alle søsken i troen. Knapt noe uttrykker dette bedre enn fellesskapet ved nattverdbordet.

¹ For en mer detaljert redegjørelse for disse synspunktene, se Tjørhom, Ola, "Reformasjon og kirkesplittelse: Fra Den augsburgske bekjennelse til religionsfreden i Augsburg", i Rasmussen, Tarald og Ola Tjørhom (red.), *Reformasjonen i nytt lys*, Oslo: Cappelen Akademisk, 2017. Mht. den katolske posisjonen: Jfr. "Den katolske motreformasjonen: reform og reaksjon" – av samme forfatter og i samme bok.

² Se til dette Diestelmann, Jürgen, *Actio sacramentalis: die Verwaltung des heiligen Abendmahles nach den Prinzipien Martin Luthers in der Zeit zur Konkordienformel*, Gross Oessingen: Harms, 1996.

³ Jeg har bare tilgang til den svenske utgaven (Pro Veritate, 1992), men en norsk versjon finnes (Arken-hefte).

- ⁴ Jfr. en artikkel i Klassekampen av 1. mars, 2018. Ifølge Oftestad førte reformasjonen til at ”det hellige ikke lenger formidles gjennom steder, personer eller materie. ... 500 år med lutheranisme her på berget, og et par hundre år med opplysning, [har] gjort oss fremmede for både helgener og relikvier.” Mange andre, inkludert katolikker, vil nok mene at realpresensen er et mye viktigste materielt trosuttrykk enn all verdens relikvier.
- ⁵ Se særlig den internasjonale katolsk-lutherske dialogkommisjonens rapport *Das Herrenmahl*, i engelsk oversettelse *The Eucharist*, fra 1978. Den tyske originalversjonen finnes i en felles bokutgivelse ved forlagene Otto Lembeck og Bonifatius (Frankfurt am Main/Paderborn) fra 1978. Den engelske ut-

gaven kan leses her: http://www.prounione.urbe.it/dia-int/l-rc/doc/e_l-rc_eucharist.html. Ut over tekstens økumeniske relevans anbefales *Das Herrenmahl* som en god innføring i nattverdens teologi overhodet.

- ⁶ Denne utviklingen beror spesielt på tradisjonalisternes kamp for den tridentinske messen – og like innbitte kamp mot den ”nye messen” som pave Paul VI lanserte i 1969/70 i kjølvannet av Det andre Vatikan-konsil. Jeg kan ikke gå nærmere inn på disse momentene her, men refererer til Tjørhom, Ola, *Fornyelsen som forsvant: et kritisk blikk på Den katolske kirkes utvikling fra 1850 til i dag*, Oslo: Cappelen Akademisk, 2014.

luther

Kari Fure FLUKTEN FRA SYRIA OG IRAK

199,-

Flere millioner mennesker flykter fra sine hjemland i Midtøsten. Blant disse er det mange kristne. De drives vekk fra områdene der den kristne kirke først etablerte seg. Slik kuttes kirkens røtter.

I *Flukten fra Syria og Irak* forteller Kari Fure om møter med mennesker som står midt i dramaet. Hun har snakket med flyktninger og kirkeledere, politikere og personer som risikerer livet for å hjelpe – og orientalske kristne som starter et nytt liv i Tyskland, Sverige og Norge.

Fure setter enkeltskjebnene inn i en politisk og historisk sammenheng. Hun drar linjene til folkemordet i Tyrkia for hundre år siden, og spør hvorfor de religiøse motsetningene i Syria og Irak ble så dype. Fure har også møtt folk som drømmer om trygghet i en selvstyrt provins for kristne og andre minoriteter på Niniveletta i Nord-Irak.

Les den spennende historien!

www.lutherforlag.no

OM HELLIGHETEN

AV MORTEN ERIK STENSBERG, SOKNEPREST I GRUE OG GRUE FINNSKOG
MORTEN_ERIK@HOTMAIL.COM

Mennesker innenfor og utenfor kirken har et litt ambivalent forhold til ordene hellig og hellighet. For mange er de forbundet med kristen moralisme – en ”jeg er helligere enn deg”-holdning. Det er ikke uten grunn at begrepet hellighet har havnet i et motsetningsforhold til det alminnelige og det sant menneskelige. Når møtte vi forresten sist en tale om hellighet, som gjorde oss opprømte, glade og takknemlige? Når snakket noen sist til oss om kirkens annerledeshet og hellighet så vi kjente på stolthet over å få tilhøre et slikt fellesskap?

Kanskje er hellighetens krise knyttet til spørsmålet om troverdighet? For hva skjer når hellighet beskrives og omtales på en slik måte at det hele utarter og ender opp med å gjøre mennesker til endimensjonale skikkelser, heroiske, utholdende, uangripelige. I både skriftlige og billedlige framstillinger skildres mange helgener i en avklarhet som gjør at deres liv og handlinger blir uoppnåelige, itenfor rekkevidde for alminnelige mennesker så de kan holdes på avstand. Dorothy Day (1897–1976), en amerikansk kvinne som var med å stifte Catholic Worker movement, anarkist og fredsaktivist, sa til dem som ville gjøre henne til helgen: ”Jeg ønsker ikke å være en helgen; jeg har ikke noe ønske om å avfeies så lett.”

Den franske forfatteren og essayisten Georges Bernanos (1888–1948) skrev et essay om helgene. Han ville gi helligheten et menneskelig ansikt: ”Det hellige er luksus, sier moralistene. Tvert om. Det hellige er ren nødvendighet – om verden ikke skal selvdø. Ved det hellige og ved helgenen holdes det indre liv i hevd, dette liv som menneskeheten ikke kan leve foruten. Alene ved det kan mennesket hente kraft til motstand mot barbariet, eller mot det som er verre enn barbari:

maurtuen.” For Bernanos er helligheten uopp-givelig, mister mennesket den, mister det seg selv.

Derfor trenger vi helgener, mennesker som evner å gi helligheten kropp, men de må tåle at vi kommer dem nær. Sannheten er at de ikke er ufeilbarlige, uten mangler eller lyter. For helgene viser oss at nåden trenger en kropp. Helligheten starter med nåde og i nåde. Nåden avsvækker ikke vår menneskelighet, men tar den i eie. Derfor vil vi som regel finne helgener som feiler, mennesker med åpenbare mangler.

En rekke av middelalderens helgener er omtalt som ”Kristi dårer”. Ikke minst er den hellige dåren kjent fra den ortodokse tradisjonen. Adferdsmessig finner vi noe av det samme blant ørkenmødrene og fedrene også. Disse ”hellighetenes uregelmessige verb” utfordret ofte den institusjonelle kirke. Deres vitnesbyrd ville uroe en tilstivnet hellighet, en livsform som var opptatt av avgrensninger. Dårenes hellighet var en høyst diskutabel hellighet, en hellighet det ikke var opplagt å øyne, en skjult hellighet. Sin legitimitet fant den hos Paulus: ”Hvis noen av dere regner seg som vis i denne verden, la ham da bli enn dåre, så han kan bli virkelig vis. For denne verdens visdom er dårskap i Guds øyne ...” (1 Kor 3,18–19)

Gudsrikets historie skrives oftere enn vi tror, i det stille, blant mennesker som ikke har tenkt at det de gjør, skulle ha noe med hellighet å gjøre. ”Det finnes talløse hellige menn og kvinner i verden, som ganske visst ikke fortjener noen alterplass ... en underlig lurvete skare anonyme hellige mennesker ofte av meget ringe herkomst og med bare en dråpe hellighet i blodet. De ligner de kanoniserte akkurat like meget som en renestenskatt ligner en ekte siameser,” skriver Bernanos. Like fullt ga de helligheten et sårt tiltrengt

menneskelig ansikt.

For hellighet er ikke verdensfjernhet; hellighet er ikke forsiktighet som forskrekkes og forferdes over verdens tilstand. Jesu liv viser det stikk motsatte. Jesus levde sitt liv blant tollere og syndere, horer og utstøtte. Det som gjorde at mennesker oppsøkte ham, fant perlen, brøt opp til nytt liv – hva var det, om ikke et møte med hans hellighet? Hva var det, om det ikke var hans evne til å sende mennesker ut på oppdagelsesferd, en letning etter gudsriket, for de hadde jo øynet Den hellige.

Inn over deres halve, ødelagte og splittede liv strømmet det med ett en gryende fornemmelse av at de hadde kommet i berøring med Gud selv. Jesu hellighet rørte dem og tok tak i dem, trosset skitten og fornedrelsen, trosset grensene for det som ble ansett for urent og rent. En hellighet som beveget mennesker. ”Kirken er et fellesskap som bygger på menneskelig ufullkommenhet, skapt ut av det vi gjør med vår groteske tilstand,” hevdet sørstatsforfatteren og katolikken Flannery O’Connor.

Hellighetens historie skrives nå, verden over, i slummen, på sykehjem, i fengsel, i familier, i gudshus og på bordeller. Den skrives med blod av kristne søstre og brødre, våre søstre og brødre, som verden over betaler med sin frihet og sine liv for å feire gudstjeneste og bekjenne sin tro på Kristus. Når vi feirer gudstjeneste, vender oss til Gud i bønn, når vi åpner vår munn for å ta imot Jesu legeme og blod, måtte vi da få nåde nok til å se at helligheten er en gave, ett kall snarere enn en oppgave. Hellighet er mest av alt en invitasjon til sannere menneskelighet og dypere tillit.

Jesus kaller oss ikke til et liv eller en mentalitet som tenker om seg selv at ”jeg er bedre enn deg

– helligere enn deg”. Jesu komme handler ikke om å gjøre gode mennesker bedre, men å gjøre mennesker hellige. Den hellige selv berørte oss i dåpen, taler til oss gjennom Skriften, nærer oss gjennom nattverden, slik kalles vi til dypere fellesskap med hverandre. Kristen hellighet handler om en dyp og grunnfestet solidaritet med mennesker som er fornedret, mennesker som er foraktet, mennesker som på forskjellig vis er satt utenfor de vellykkedes og penes fellesskap.

Hellighet og kjærlighet kan bare vokse fram i et fellesskap som ikke frykter det som er annerledes. Sann hellighet er uten frykt for det som er gått i stykker, det som er ukjent, det som er annerledes. Helligheten frykter verken verden eller menneskene. For helligheten som Jesus kaller oss til har sine røtter dypt i jordens jordsmonn; det er en hellighet som strekker seg mot gudsrikets virkelighet. For hellighet handler om den forvandlede jord, det oppreiste menneske som strekker seg mot lyset fra Kristus.

Helligheten er trassig; den har en forunderlig evne til å oppsøke det som er forapt, det som ingenting er. Hellighet er noe langt mer enn å være adskilt fra verden; hellighet handler om å være bærer av gudsrikets hemmeligheter. Helligheten ser alltid etter skjønnheten hos den som er ødelagt, den som er kledd fornedrelse og ødeleggelse. Hellighet handler om at Gud løfter alt ødelagt, alt delt, all halvhjertethet inn i sitt eget hjerte, inn i det dypeste av seg selv. Martin Luther skriver: ”Dette livet, derfor, er ikke rettferdighet, men vekst i rettferdighet, ikke helse, men helbredelse, ikke væren, men å bli, ikke hvile, men oppøvelse. Ennå er vi ikke det vi skal bli, men vi vokser mot det.”

GUDSTJENESTE LANGFREDAG KAN VÆRE EN ENSOM TING

AV MORTEN ERIK STENSBERG, SOKNEPREST I GRUE OG GRUE FINNSKOG
MORTEN_ERIK@HOTMAIL.COM

Gudstjeneste langfredag kan være en ensom ting. Jeg trodde jeg taklet det, å møte et rom hvor to tekstlesere, en kirketjener, organist og tre forsangere har forberedt gudstjenesten, og det ikke kom fler. Åtte stykker var vi, åtte mennesker i et stort kirkerom som uten problemer kan romme femti ganger så mange.

Jeg trodde jeg var ferdig med å la slikt gå inn på meg. Og til en viss grad er jeg det. Men uberørt forblir jeg likevel ikke. Ikke sinne, ikke oppgitthet var det som meldte seg, snarere en opplevelse av en slags ensomhet, av å ta meg selv i å holde på med noe marginalt. Og samtidig skulle holde fast på tanken om at dette marginale er det egentlige sentrum. For det var jo det den kristne påsken startet som, noe marginalt, et avsindig budskap om en tom grav og en levende Kristus.

I høytidene er det som om den kirken jeg gjør tjeneste i, avkrever meg et svar, nærmest spør om hvorfor jeg er prest, og hva som er motivasjonen for tjenesten. For det må tross alt finnes en tro eller et kall, en eksistensiell beveggrunn for tjenesten, enten jeg lykkes eller mislykkes, enten få eller mange kommer til gudstjeneste, enten det er julaften eller langfredag. Slik sett er en magert besøkt gudstjeneste en øvelse i å dø bort fra all ytre motivasjon og fokus på egne prestasjoner, en invitasjon til å trives i det marginale og med det marginale.

Om Den norske kirke skal bestå som folkekirke, tror jeg like fullt det er nødvendig at det gis rom for å si noe om hvor sammensatt dens liv er. For folkekirken er paradoksenes kirke; den rommer alt fra inderlig hengivelse til overflatisk likegyldighet. En tydelig gudstro lever ved siden av

den uavklarte troen eller den ikkeeksisterende troen. Konservativ kristendom og liberal tro. Luthersk lavkirkelighet og bevisst folkekirkelighet. En kirke for de store anledningene, men ikke minst for de ordinære søndagene og ”alminnelige” dagene, de dagene som det jo er flest av i menneskers liv og kirkens liv.

Kanskje er en tallmessig stor feiring av påske og pinse en ”tapt” sak i mange menigheter. Julen også, om man ser bort fra julaften. Men det er en form for hellig trassighet i å holde det gående – et vitnesbyrd om at kirken holder fast ved noe uoppgevelig. Ved å holde ut, tror jeg den sier noe om Gud og Kristus, om en trofasthet som ikke handler om antallet oppmøtte, men om etter evne å gestalte et troens nærvær, med utgangspunkt i hva den enkelte menighet faktisk er gitt av forutsetninger.

For Den norske kirkes mange menigheter har røtter i ganske så forskjellige jordsmonn. Alle har de sin forhistorie, et historisk DNA. Hvert sokn og menighet har en egen ryggmargrefleks, en skjult understrøm som har preget trossmessige adferdsmønstre og oppfatninger gjennom mange år. Det er forskjell på en menighet i Toten og i Solør selv om bispedømmet er det samme. Det er forskjell på Hamar og Bjørgvin bispedømmer selv om kirken er den samme.

Ved å feire de kristne høytidene gjør kirken nettopp det i de manges sted. En stedfortredende handling på vegne av det lokalsamfunnet og det fellesskapet den har sine røtter i. Katolikken Gunnel Vallquist forutsetter nettopp denne stedfortredende tilstedeværelsen når hun skriver om kapellet i Røgle som ”beskytter mot vind ved

grensen”.

”Her samles de omvandrende, de forblåste, sammen med nybyggerne og turgåerne av alle slag,” fortsetter hun. Kapellet er ”grensemenneskenes tilholdssted, åpnet for alle, med ilden brennende samtidig som de kalde vindkastene slår inn. Vår skrøpelige trygghet, umulig å odelegge tross alt. Vårt skjøre fellesskap, uoppløselig til tross. Fellesskapet med alle som har søkt seg hit, fast eller tilfeldig. Den spesielle atmosfæren av både-og, forankring og uro, lys og mørke, varme og kulde. En mer bestandig plass har vi ikke, vandrer,” insisterer hun. Kanskje var det noe av dette jeg øynet i forbindelse med langfredagens gudstjeneste, til tross for det lave antallet som møtte fram?

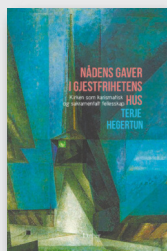
”Du har gitt oss kjerka, Gud. Hu gjør vel ka hu kan. Hu virke sleden, hu e litt rar. Men om hu svikte, så e hu alt me har. Det blir sagt og skreve møyje sant om liv og lere som sprike, men i avmakt, som ein diamant gjømme kjerka ditt rige,” synger Sigvart Dagsland med Erik Hillestads ord. Vakrere og kortere, mer sårbart og inderlig kan det vel knapt formuleres om hva kirken er.

Likevel synes jeg det noen ganger kan være

krevende å være prest i folkekirken, særlig i forbindelse med høytidene. Da kan det være vanskelig å forsone seg med at kirken ”i avmakt, som en diamant gjemmer Guds rike”. Å gå fra julaftens gudstjeneste med full kirke til første juledag hvor antallet tomme benker er flere enn antallet deltakerne, er utfordrende og også ensomt på et vis. Å forbli uberørt av at det er slik, det har jeg aldri klart. Men sinne og oppgitthet har veket for et møte med min egen sårbarhet, og kirkens sårbarhet. For det handler om å bli stående i det som ennå ikke er, har begynt eller er avsluttet, fordi kirkens framtid dypest sett ligger i Guds hender og ikke mine eller menigheten hvor jeg gjør tjeneste som prest.

I mangt er Den norske kirke en kirke som gir kropp til det som kan karakteriseres som et upretensiøst Guds nærvær. Det er kanskje derfor den ikke riktig får grepet på de store kirkelige høytidene. Bærebjelken synes å være en kirkelighet som lever best med søndagene i det ”alminnelige kirkeåret”, ved siden av kirkelige handlinger som dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd. Det er derfra den henter sine pulsslag som gir liv et stille vitnesbyrd om evangeliet og en hellig alminnelighet i møte med menneskers liv.

luther

Terje Hegertun

NÅDENS GAVER I GJESTFRIHETENS HUS

299,-

Er kirken alltid enten karismatisk eller sakramental? Hegertun argumenterer for at den har det privilegium å være begge deler. Kirkens store styrke at den er til på grunn av nådens gaver. Det gjør den til det gjestfrie fellesskapet den er ment å være. På en grunnleggende måte er kirken én, til tross for ulikhetene. Hva kan vi lære av hverandre?

www.lutherforlag.no

SØNDAGSTEKSTEN

PER KRISTIAN H. SÆTRE - ØYSTEIN I. LARSEN - GUNNAR INNERDAL - TORSTEIN EIDEM NORDAL

JONSOK / SANKTHANS - 5. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

6. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN / APOSTELDAGEN - 7. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

JONSOK / SANKTHANS

24. JUNI 2018

Preiketekst: Matteus 11,7–14

GT-tekst: Malaki 4,5–6

Episteltekst: Apg 13,16–26

Forteljningstekst: Luk 1,5–25

Liturgisk farge: Kvit

Her er det berre å hoppe av glede, til liks med vesle Johannes i mors liv (Luk 1,41.43). Etter at jonsok forsvann som helgedag i den store helgedagsreduksjonen av 1770, er det nemleg berre sånn rundt kvart sjuande år ein reint praktisk får sjansen til å feire gudsteneste på sjølve minnedagen for Johannes døyparen sin fødsel. I år er eit slikt år, og me får sjansen til å lage gudsteneste kring ein spennande karakter med ei dramatisk historie og stort preikepotensial. Det einaste ein treng lure på, er kva ende ein skal byrje i.

KVEN ER JOHANNES?

Historisk knyter det seg mange spørsmål til kven Johannes døyparen var, og kva han gjorde.

Hovudtrekk i forteljningane om han i NT harmonerer godt med Josefus si framstilling i *Antiquitates* (18.116). Johannes forkynte rettferd og Guds frykt, døypte som ein del av verksemda si, fekk mange tilhengjarar og vart fengsla og avretta av Herodes. Avrettinga skjedde ifølgje Josefus fordi Herodes frykta at Johannes kunne starte eit opprør. Markus og Matteus (Mark 6,17–29; Matt 14,3–12) forklarar det heile med historia om korleis Herodias som då var gift med Herodes Antipas, fekk dotter si til å krevje hovudet til Johannes på eit fat. Den forteljninga gjev historia om Johannes ein dramatisk finale og har breitt nedslag i kunst- og litteraturhistoria. Forteljninga gjer også Johannes til ein av profetane som vart slegne i hel, eller til ein forløpar for dei kristne martyrane. Det er likevel ikkje her fokuset ligg på jonsokdagen. 24. juni er Johannes sin fødselsdag, ikkje martyrdagen (Den er, i den vestlege kalenderen, 29. august). Difor er òg den liturgiske fargen kvit, ikkje raud. Tekstane som vert lesne, peikar heller på det som er Johannes sin viktigaste funksjon i evangelia: Han vitna om Kristus.

Evangelia gjev Johannes ei heilt spesifikk rolle. Lukas flettar saman historier om Jesus og Johannes sin fødsel på ein slik måte at det vert tydeleg at Johannes er ein forløpar for Jesus. Det er frå Lukas sine forteljningar ein har datoen for jonsok, sidan Lukas fortel at Johannes var seks månader eldre enn Jesus (Luk 1,36). Elles er Johannes si

rolle konsekvent nedtrona i Lukas sine skrifter, mellom anna ved at fengslinga av Johannes tekstleg, om ikkje forteljingskronologisk, er lagt før forteljinga om Jesu dåp, der døyparen sjølv ikkje er nemnd (Luk 3,18–22). Historisk kan dette vere reflekser av at Johannes av somme vart rekna for å vere større enn Jesus, også lenge etter hendingane evangelia fortel om. I både Markus- og Johannesevangeliet dukkar Johannes Døyparen opp alt i innleiinga (Mark 1,4; Joh 1,6). Markus opnar med eit profetsitat samansett av Malaki 3,1 og Jesaja 40,3. Båe desse sitata er henta frå samanhengar som handlar om korleis Gud og folket vender attende til Jerusalem etter eksilet. Dette store motivet vert så tolkingsramme for heile evangeliet, og både Johannes Døyparen og Jesus får tildelt sine roller. Johannes er bodberaren som kjem fyrst og skal rydde vegen gjennom øydemarka før Herren sjølv skal kome. Jesus vert den som kjem i Herrens namn, eventuelt er Herren sjølv. Det er tydelege samanfall mellom den profetiske biletbuena og den konkrete forteljinga i evangelia, mellom anna at denne førebuinga skjer i ørkenen der Johannes hadde verke-semda si (Mark 1,4; Joh 1,28), og at reisa til Jesus går gjennom øydemarka og endar i Jerusalem. Dette motivet gjev døyparen ei heilt spesifikk rolle som bodberar og vitne om Jesus. Han er teiknet på at Gud er trufast og i ferd med å oppfylle lovnadene sine, og den som vitnar om kven Jesus verkeleg er.

KVA SEIER TEKSTANE FOR DAGEN?

Tekstane i andre rekkja for jonsokdagen høyrer alle heime innanfor denne samansmeltinga av profettekstar og evangelieforteljingar. Leseteksten frå Acta, frå Paulus sin tale i synagogen i Antiochia, gjev pedagogisk nok ei oppsummering av Israels historie med Guds lovnader om land og kongedøme som hovudsynsvinkel, der poenget er at Jesus oppfyller lovnadene som er gjevne (strengt teke spesifikt gjennom død og oppstode, men det ligg i neste del av talen, Acta 13,27–47). Johannes har rolla som vitne og forløpar, heilt eksplisitt underordna Jesus. Om ein vil preike om Guds lovnader og Guds truskap på denne dagen, er dette ein vesentleg tekst å lese og knyte seg opp

til. Leseteksten frå Malaki er litt meir spesialisert. Dette er dei aller siste versa i det protestantiske GT, og er ein slags kanonisk cliffhanger. Trugs-målet om den komande domen frå dei siste kapitla av Malaki og lovnaden om Elia som skal kome attende og berge folket, frå dei siste versa skrik etter eit framhald i neste kapittel. Blar ein om i ein protestantisk bibel, startar NT på neste side. Tanken om at Elia skal vende tilbake på eitt eller anna vis har nedslag mange stader i NT. Det er jo ikkje så rart, i grunnen, all den tid Elia ikkje døydde, men vart teken rett opp i himmelen (2 Kong 2,11). I Markus og Matteus, mellom anna i dagens preiketekst, er det tydeleg at Johannes Døyparen vert identifisert med denne Elia-figu-ren (Mark 9,11–13; Matt 10,13–15; 17,10–12), medan Johannesevangeliet ikkje ser det slik, i ein tekst som elles har mange likskapar med dagens preiketekst (Joh 1,19–28). I det heile er det mo-geleg heile denne Elia-greia er litt for spesielt interresserte, og at det er vanskeleg å gjere noko ut av det i preika. Slik sett er det kanskje ikkje eit heldig val av GT-tekst denne dagen.

Preiketeksten i Matt 11,7–14 har eit grunnleg-gjande trekk som går gjennom heile teksten. Der er noko som driv menneska, fyrst til å søkje ut i øydemarka etter Johannes, sidan til å trengje seg fram og rive himmelriket til seg. Det skal seiast at omsetjinga Bibelselskapet vel av den valdelege utsegna i v 12 ikkje er det einaste alternativet; det kan til dømes tenkjast at himmelriket har vorte utsett for vald og ikkje trengt seg fram med makt, men omsetjinga slik ho står, høver med dette grunndraget ved perikopen med mykje rørsle og mange krefter som verkar samstundes. Retorisk er det den appellen Johannes tydelegvis har hatt til folk, som dannar utgangspunktet. Noko ved han og forkyninga hans fekk folk til å dra ut. Han hadde noko som ikkje andre hadde; han skilde seg ut og var ikkje som det vanlege sivet ved breidda av Jordan, og heller ikkje var det makt og prakt som appellerte, slik dei rike i slotta (som òg fanst i Jordandalen) hadde. Det var den profetiske budskapet hans som drog. Poenget vidare er at dette berre var starten på realiseringa av himmelriket; det same held fram med å skje medan Jesus talar, og den underforståtte opp-

modinga er tydeleg: Hald fram med å søkje dette. Etter avrundinga av preiketeksten i vers 14 held Jesus fram med å kritisere dei som ikkje tok imot korkje Johannes eller Jesus sjølv. Avgrensinga gjer det mogeleg å fokusere på den positive oppmødinga i denne omgangen.

KVA SEIER ME?

Desse tekstane gjev nokre mogeleg temakrinsar for ei preike. Eitt alternativ er jo å snakke om teikn på at Gud står ved lovnadene sine, eller at Guds rike er nær. Måten Johannes og forkynninga hans vert omtala på, kan inspirere til å leite etter slike konkrete teikn i vår tid og vår kvardag, enten i menneske som syner noko av kven Gud er, eller, sidan Johannes forkynte omvending til eit rett og rettferdig liv, i gode gjerningar og konkret godleik. Kven går inn i rolla som Johannes for oss? Eit anna alternativ er å prøve å finne ut kva som låg i appellen Johannes hadde, og kva denne rørsla som går gjennom heile preiketeksten, eigentleg er for noko. Var det det at Johannes kunne tilby folk ein ny start, som gjorde at folket drog ut i ørkenen og let seg døype? Lengta dei etter noko nytt, og gav han dei noko å håpe på, noko som dei i fine klede ikkje kunne gje? Her er det mogelegheiter for å tolke kyrkja sitt oppdrag til å vere ein Johannes for vår tid. Jonsok fell fem dagar før minnedagen for Peter og Paulus, og dette året òg ei veke før aposteldagen, så det er kanskje heilt på sin plass å trekkje ei preike i den retninga. Det er ein utfordrande tanke, kanskje særleg fordi Johannes verkar så framand, var så radikal og vekte slik motstand. Men nettopp difor er det kanskje noko å gå inn i: Er det mogeleg å ta evangeliet på alvor utan det vekkjer motstand i oss? Og korleis forkynner ein det?

KVA SYNG ME?

Salmevalet heng naturlegvis saman med vinklinga av preika. Med så mange lovnader og profetiar i tekstane, høver det godt med salmar frå kapittelet om Guds omsorg. Både 311 – Kom, tilbe med fryd, 312 – Til himlene rekker din miskunnhet, Gud og 318 – Himmelske Fader høver, til dømes til inngang. Om ein følgjer sporet om

forkynning og oppdrag, kan ein avslutte med ein av dei meir mektige salmane frå kapittelet med namnet ”misjon”, til dømes 690 – Reis deg, Guds menighet eller 695 – Rop det ut.

PER KRISTIAN H. SÆTRE
STIPENDIAT I NYTESTAMENTLEG
BIBELFAG
PER.K.SATRE@MF.NO

5. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

24. JUNI 2018

Prekentekest: Matt 7,21–29

Lesetekster: Ordsp 7,1–3 / 1 Kor 3,10–18

Liturgisk farge: Grønn

BETRAKTNING

"Falske nyheter (engelsk: *fake news*) er en type sensasjonsjournalistikk eller propaganda som med vilje sprer feilinformasjon gjennom tradisjonelle nyhetskanaler eller sosiale medier. Falske nyheter kan deles opp i sensasjoner og liknende som blir diktet opp for å tjene penger, og falske nyheter som blir spredt for å påvirke holdninger og handlinger. Den første gruppen har mye til felles med *klikkagn* og bruker iøynefallende overskrifter for å få lesere til å trykke på internettenker, lese og gjerne dele innholdet videre. Informasjon som er laget for å påvirke, kan ha oppdiktet innhold, bruke sant innhold i feil sammenheng, utgi noe for å være noe annet enn det er, eller tilpasse, forandre og begrense et korrekt innhold, for eksempel et foto, slik at det villeder. Falske nyheter bidrar til å undergrave troverdigheten til *etablerte medier*.

Falske nyheter som har som mål å villette, skiller seg fra *satire* og *parodi*, som er ment humoristisk og til ettertanke. Noen forklarer falske nyheter som 'enhver nyhet som ikke kan bekrefte av fakta', også selv om det ikke dreier seg om tilsiktet lureri." (Wikipedia)

"Perhaps no passage in the NT expresses more concisely and more sharply that the essence of discipleship, and hence of participation in the kingdom is found not in words, nor in religiosity, nor even in the preformance of spectacular deeds in the name of Jesus, but only in the manifestation of true righteousness – i.e., the doing of the will of the Father as now interpreted through the

teaching of Jesus. Relationship with Jesus is thus impossible apart from doing the will of God. Religion can never take the place of actual obedience to the teaching of Jesus. Matthew will return to this uncompromising view in chap.25, again in connection with the coming day of judgment. At the same time, the larger framework of grace should not be forgotten, nor the reality of forgiveness available to the disciples." (Donald A. Hagner: Matthew 1–13. WBC 33A, Kommentar til Matt 7,21–23)

TEKSTEN

I år faller Sankthansdagen og 5. søndag i treenighetstiden sammen, og vi kan/må velge hvilken dag vi markerer. Teksten for 5. søndag i treenighetstiden er de siste avsnittene av Bergprekenen hos Matteus. Første rekkes evangelietekst er om at de falske profeter, de som sprer de falske profetier og fake news, skal avsløres på sine frukter, Matt 7,15ff. Dette leder over til advarselen mot de falske disipler, 7,21ff, de som har latt seg forlede (?) av de falske profeter. V 21f kan leses som et domsutsagn over dem. De tillegges jo i det følgende makt til åndeutdrivelse og mektige gjerninger, og disse gjerningene deres underkjennes ikke. "Men både v 21 og v 23 kan også forstås med et videre sikte, og det bekrefte av den følgende dobbeltliknelsen i v 24–27. Den handler generelt om de to mulige svar hos dem som 'hører disse mine ord.' Derfor kan NO78 med rette sette 'de falske disipler' som overskrift over avsnittet. Lukasparallellene i 6,46 og 13,25–27 gjelder generelt om hvem som får adgang til Guds rike, og en spesiell anvendelse på falske profeter er ikke nevnt." (Hans Kvalbein: Matteusevangeliet, Oslo 1989)

Det er ikke nok å ha herrenavnet i munnen; det må få gjennomslag livet, "å gjøre min himmelske fars vilje". De falske profetenes budskap vil lede utenom alvoret slik at etterfølgerne får en lettere vei. Det skarpe ord om at han aldri har kjent dem, er hentet fra Sal 6,9 der *kjenne* har nettopp den bibelske klang av å vedkjenne seg, å ha fullt fellesskap med.

Gudsforholdet handler om å ha et ekte, helhjertet forhold, ikke bare tilsynelatende, slik det

understrekes i lignelsen om husbyggerne, som avslutter talen både hos Lukas (grunnmuren) og Matteus (byggegrunnen). Hos Lukas er bildet utfyllt med å grave dypt og gi grunnmuren solid grunn, noe som fremhever at det bokstavelig går dypere enn det en umiddelbart kan se. Bildet med grunnmuren, *themelion*, 1 Kor 3,10f, Ef 2,20, anvendes på flere sentrale steder. Det handler om å handle etter hans ord. Og legge det til grunn. Jfr. Matt 16,18.

Det er en spenning mellom den uforbeholdne tilsigelsen av frelsen til dem som ikke har noe å vise til, i åpningen av Bergprekenen, 5,1ff, og den utfordringen som den går ut med til sist: Den som hører – og gjør. Det er en spenning som hører selve evangeliet til.

PREKEN

I leksikonets oppslag om *fake news* er det flere assosiasjoner å stoppe ved med tanke på Jesu advarsler om de falske profeter og dem som følger dem: Spredt for bevisst å påvirke i en bestemt retning – utgi seg for noe annet enn det er – tilpasse eller forandre eller begrense et korrekt innhold slik at det villeder – og til sist svekker eller undergraver det ekte budskapet og den (Jesus) som forkynner det. Det ligner til forveksling! – slik at en ikke ser på husene hvordan fundamenteringen er. Kanskje ser det bygget som er dårlig i grunnen, bedre ut enn det som har en solid grunnvoll. Det en sparer på det som ikke syns, kan brukes til å imponere med det som alle kan se.

Bekjennelsen hører sammen med forpliktelsen. Men det er ikke den som er den bærende byggegrunn. Den eneste grunn som holder, er den som epistelteksten forkynner: Ingen kan legge en annen grunnvoll enn den som alt er lagt, Jesus Kristus. Dette er en dag der predikanten holder ”dommedag over seg selv”. Den som preker for andre, er blant de første som rammes, men som også kan forkynne noe om hvordan man reises opp av evangeliet og gjennomskuer evangeliets falske kopier.

PREKENSKISSE

Dagens tre tekster ligger etter hverandre og danner en mulig helhet, som kan kombineres, f.eks.

etter en slik linje:

Den gamle visdom og den nye

- *Den gamle grunnvoll: Hold fast på budene, så skal du leve (Ordsp 7,1ff).*
- *Men evangeliet sier: Ingen kan legge en annen grunnvoll enn Jesus (1 Kor 3,10ff).*
- *Se opp for etterligninger: Det er ikke gull alt som glimrer (Matt 7,21ff).*

GUDSTJENESTEN

Denne dagen er det plass for både N13 532: *Guds kirkes grunnvoll ene* og N13 338: *Den grunn hvorpå jeg bygger.*

ØYSTEIN I. LARSEN
BISKOP EMERITUS
OEYSTEININGAR@GMAIL.COM

6. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN / APOSTELDAGEN

1. JULI 2018

Prekentekest: Matt 16,13–20

Lesetekster: Jer 1,4–10 / Apg 20,24–32

Liturgisk farge: Rød

DAGEN OG TEKSTENE

På aposteldagen kles kirken i blodets, martyriets, farge, og vi minnes med det om at tjenesten med å bringe Guds ord til hele verden kan føre til, og ofte har ført til, motgang, lidelse og i ytterste konsekvens død. For "en tjener er ikke større enn sin Herre. Har de forfulgt meg, vil de også forfølge dere" (Joh 15,20). Ifølge de gamle kildene skal alle de tolv apostlene som vi minnes denne dagen, ha lidd døden for sitt vitnesbyrds skyld.

At apostlene feires med en egen minnedag i kirken, kommer av deres særegne rolle som første overleveringsledd i forkynnelsen av evangeliet om Jesus Kristus; de er sammen med den gamle pakts profeter grunnvullen for Guds hus (Ef 2,20). Den universelle, ene kirke er derfor "apostolisk", slik vi bekjenner i den nikenske trosbekjennelsen. Det mest konkrete uttrykket for dette i kirkens liv er at det er apostlenes vitnesbyrd i form av Det nye testamente – og deres kristne lesning av Det gamle – som utgjør kjernen i det kirken forkynner, leser og utlegger. Apostlene er Jesu egne bemyndigede utsendinger (gr. *apo-stellā* betyr å sende ut med fullmakt; jfr. hebr. *sjaliach*); derfor skal vi alltid lytte til og la oss lede av deres ord.

Tekstlesningen fra GT er Jeremias kallsberetning. Som så ofte i Skriften møtes kallet med en del frykt og motvilje. Jeremias liv er i det hele tatt en lang kamp med seg selv og Gud om den tjenesten han er satt inn i med Herrens ord, som ikke bare er lystbetont – fordi han er satt til både å refse og å trøste, og fordi han møter like mye motgang som medgang (Se f.eks. Jer 20,7).

Fra NT leses et utdrag fra Paulus' avskjedstale til de eldste (= menighetslederne) i Efesos, holdt i havnebyen Miletos på veg mot en usikker skjebne i Jerusalem. Talen inneholder mye pastoralt teologisk visdom, som påminnelsen om alltid å forkynne "hele Guds plan og vilje" uten å tie om noe eller legge til noe annet, og det å være overgitt til "Guds og hans nådeord" som menighetens grunnvilkår.

MERKNADER TIL PREKENTEKSTEN

I Matt 16 leser vi om Jesu spørsmål til disiplene om hvem han er, som blir anledningen for Peters bekjennelse på vegne av de tolv. Beretningen har en parallell i Joh 6,66–69. Sammen med fortellingen om forvandlingen på fjellet, som følger like etter, utgjør denne fortellingen om Peters bekjennelse et høydepunkt og vendepunkt i evangeliet. Tidligere fokuserer evangeliet mest på Jesu undervisning og velgjerninger; fra nå av vendes blikket mot Jerusalem der han skal lide og dø (Jfr. 16,21; 17,9.12; Luk 9,31). Området ved Cæsarea Filippi (v 13) er en utkant i Israel og i Jesu tjeneste. Her har han disiplene litt for seg selv i ro og fred.

Listen over forslag til hvem Jesus kunne være, angitt i v 14, gjenspeiler forventninger om budbringere fra Gud eller frelsesskikkelser som faktisk fantes i samtiden og delvis er antydning eller i evangeliene. "Menneskesønnen" som selvbetegnelse i v 13, tilsvarende i denne sammenheng nærmest "jeg" (Jfr. Mark/Luk); det er lite konnotasjoner i retning av ordet brukt som messiansk tittel her (motsatt f.eks. Joh 5,27; Matt 26,64).

Apostlenes bekjennelse er at Jesus er Messias (*ho khristos*), nærmere bestemt den levende Guds sønn. Slik det forklares i Joh 1,41 tilsvarende det greske *khristos* det hebraiske *masjiach*, som begge betyr den salvede. I den gamle pakt ble både konger, profeter og prester salvet til sin spesielle tjeneste i Guds folk. I kontekster der ordet brukes mer programmatisk om den frelsesskikkelsen man ventet på med bakgrunn i Det gamle testamente (eks. Sal 2; Jes 11,1–2; Jes 61,1), er det naturlig å oversette *khristos* med Messias og ikke Kristus (slik også bl.a. Luk 2,11; 24,46 og Apg

17,3). Det er fortsatt noen tvilstilfeller til overs, der oversettelsen godt kunne hatt Messias og ikke Kristus, f.eks. Matt 16,21 (Da ser man tydeligere sammenhengen mellom v 16 og v 21), Matt 11,2 (pga. ekkoet fra Jes 35) og Matt 1,1 ("Davids sønn"). I samtiden var det vanlig å forvente at Messias skulle være en frelserkonge som ga Guds folk frihet og fremgang i det jordiske liv (Jfr. f.eks. Joh 6,15). Når Jesus her anerkjenner be-kjennelsen av seg som Messias, gjør han det derfor straks sammen med undervisning om hva slags Messias han er (en som skal lide og dø, v 21), og med bud om å holde dette hemmelig (et motiv som er enda sterkere utviklet i Mark, v 20). Guds sønn fremstår i denne konteksten nærmest som et synonym til Messias (Jfr. f.eks. Sal 2); bruken av tilnavnet som en høykristologisk tittel og i trinitarisk sammenheng er senere utviklinger som har bedre basis i andre bibeltekster.

Utsagnet om Peter som klippen (*petra*) i v 18 har vært en kilde til konfesjonelt polemisk eksegese side opp og side ned siden reformasjonen. Fra luthersk hold har man gjerne understreket at fordi *petra* er hunkjønn, kan det ikke være tenkt på Peters egen person (eller embete), men på hans bekjennelse. Dette er et tvilsomt poeng rent eksegetisk, for tiltalen går til Peter her og like etterpå ("du"; på gresk verb i 2. p. sg.), og selve poenget med ordspillet *Kefas* (aramaisk for klippe) gjør at slike tolkninger virker litt presset. Skal man imøtegå romersk-katolsk paveideologi basert på dette stedet, er det nok andre argumenter som er vel så gode. Teksten her taler f.eks. ikke om noen form for overførbart embete knyttet til Peters lederstilling i apostelflokken. Og selve bildet av en klippe synes ikke å peke i retning av noen suksessjon, men en grunnvoll lagt én gang.

Versene om kirken (gr. *ekklesia* – "forsamling") er omstridt når det gjelder historisk ekthet, fordi dette stedet sammen med 18,17 er eneste forekomst av ordet i evangeliene. Det gresk-aramaiske ordspillet kan være et argument i motsatt retning, for at dette er gammel overlevering. Ordene om at "dødsrikets porter ikke skal få makt over" Jesu kirke, er sammen med hans løfte om å være med sine disipler "alle dager inntil verdens ende" (Matt 28,20) en del av bak-

grunnen for at den augsburgske bekjennelse påstår at det "alltid vil forbli én hellig kirke" (art. VII). Tanken om at Messias skal samle Guds folk rundt seg, er naturlig på bakgrunn av Det gamle testamente. Troen på Jesus som frelser og Messias går hånd i hånd med å tilhøre flokken han er hyrde for.

v 18–19: Verbene bygge (*oikodomēsā*) og gi (*dāsā*) står begge i futurum, noe som kan indikere hvordan Jesu bygging av sin kirke og tjenesten med å tilgi og binde synder hviler på Jesu gjerning på korset og åndsutgytelsen pinsedag like mye som på akkurat denne episoden.

Ordene om fullmakt til å binde og løse i himmelen har en viktig parallell i Joh 20,23. Der gjøres det eksplisitt noen elementer som er mer implisitt her: Det er snakk om fullmakt til å tilgi og fastholde synd, og denne fullmakten er gitt til apostelfelleskapet som representanter for hele kirken.

MULIGE MOMENTER TIL PREKENEN

Kirken, så vel som vårt gudsforhold, står og faller på vårt forhold til Jesus. Det finnes ingen kristen tro og ingen kirke der man ikke fremholder Jesu unike posisjon som Guds mellommann i verden (Jfr. 1 Tim 2,5). Det finnes også i dag mange slags svar på hvem Jesus er: En visdomslærer, et religiøst geni, en folkeforfører eller en galning osv. Uttrykk for dette i populærkulturen kan knyttes an til f.eks. ordskiftet rundt den nylige kinofilmen om Maria Magdalena eller Bjørn Eidsvågs teaterstykke *Etterlyst: Jesus*, som har vært spilt landet rundt de siste par årene. I møte med alle forslagene om hvem Jesus er, stilles vi også på valg: Hvem sier *vi* at han er? Hva tenker *jeg*? Ved å stille oss inn i menighetens felles trosbekjennelse (gjørne like etter prekenen!) går vi inn i Peters bekjennende posisjon og får med det del i alle løftene Jesus har gitt (Jfr. Rom 10,9).

Kirken er en forsamling av mennesker overgitt til Herrens nådeord (Apg 20,32), til Herrens løfte om å alltid være med sine egne, også gjennom nedturer og tunge tider. Dette er vakkert formulert i Guds menighet er jordens største under, v 3.

Jesus Messias er kommet for å dra til Jerusa-

lem; der vinner han himmelrikets nøkler ved sin død og oppstandelse og kan derfor sende sine tjenere ut i verden med myndighet til å tilgi synder. Den som mottar disse løftene gjennom prekenens ord, dåpens bad og nattverdens brød og vin *har* tilgivelse for sine synder, og med det "liv og salighet" (Luthers Lille katekisme om nattverden), ja "overflod" (Joh 10,10b).

SALMER

160 Herre, hvor skal vi gå hen?

349 Du som freden meg forkynner

532 Guds kirkes grunnvoll ene

536 Guds menighet er jordens største under

663 Herre, du kalte disipler

GUNNAR INNERDAL
FØRSTEAMAUENSIS I SYSTEMATISK
TEOLOGI, NLA HØGSKOLEN, BERGEN
GI@NLA.NO

7. SØNDAG I TREENIGHETSTIDEN

8. JULI 2018

Prekentekest: Luk 19,1–10

Lesetekster: Ordsp 30,7–9 / 1 Tim 6,17–19

Liturgisk farge: Grønn

SKAL VI VÆRE VENNER?

Jeg vil tilegne denne sommerdagen til vennskapet, og bruke historien om Sakkeus til å formidle Jesu vennskap inn i ensomhetens tomme rom. Det var særlig gjennom leir, og da med Børudslageren "Ingen annen bestevenn", som ble mitt personlige ankringspunkt i kristen tro. Nå teller jeg venner på Facebook, er opptatt av liker-klikk og at menigheten jeg jobber i, skal få flere følgere. Dette kan fort gjøre oss overfladiske, for et godt vennskap skal ikke avhenge av kontakten via sosiale medier. En kamerat hadde bursdag, og skrev ironisk (håper jeg) på Facebook: "600 venner og 100 gratulasjoner. Her skal det ryddes!"

TIL TEKSTEN

Historien om Sakkeus er en historie om vennskap. Jesus vil være Sakkeus' venn. Han var overtoller og svært rik, og jeg tror han var ensom.

Penger har alltid vært et virkemiddel for kontroll, særlig i forbindelse med innkreving av skatt og gjeld. I et føydalt jordbrukssamfunn som Judea var på Jesu tid, var folket produsenter som arbeidet for maten på bordet. Dette fikk i sin tur konsekvenser for synet på rikdom. For hvis noen hadde økt status, posisjon, ære eller rikdom, var de rike på bekostning av andre. Med andre ord ble det sett på som umulig å være ærlig og rik på en gang.

Og nå sitter rike Sakkeus svett og andpusten etter løpeturen oppe i morbærtreet – et høyt og tettvokst tre der han kan skjule seg. Det er

ingenting som tilsier at det var naturlig å få øye på Sakkeus i treet. Men Jesus ser ham. Og Jesus vil være Sakkeus' venn. Det livet Sakkeus lever, det menneskene i Jeriko sier om ham, hindrer ikke Jesus fra å si: "Sakkeus, skynd deg og kom ned! For i dag må jeg ta inn hos deg." Ikke; "Jeg vil gjerne," ikke: "La oss ta en kaffe en dag," men: "Jeg må!"

Det er som om å oppsøke ensomme ved dette "må" bekreftes som Jesu sanne oppdrag.¹ Han ser hvert menneske som strever med sitt liv. Og når Jesus blir venn med noen, begynner ting å skje. "I dag har frelse kommet til dette hus." Sakkeus begynner å se menneskene rundt seg. I møte med Jesus innrømmer Sakkeus alt og hele sin situasjon. Sakkeus endrer kurs, vil gi til de fattige og tilbakebetale det firdobbelte av det han har lurt til seg. Sakkeus blir ruinert – men vinner Jesu vennskap.

TIL PREKENEN

Det å være ensom og det å være alene er ikke det samme. Man kan føle seg ensom selv med mange mennesker rundt seg. Det er mangel på nærhet, interesse og forståelse med menneskene rundt, som er utfordringen.

Suksess fører definitivt med seg ensomhet. Folk tror du er lykkelig, at du har alt. De tror du kan dra hvor som helst og gjøre hva som helst, men det er ikke poenget. Man lengter etter de grunnleggende tingene.²

Da jeg arbeidet med denne teksten for tre år siden, fant jeg denne kronikken i Aftenposten,³ som jeg her deler et utdrag fra:

"Jeg har nesten ingen venner. Det er få jeg bare kunne pratet med i en lang og dyp samtale. Jeg blir heller aldri invitert av andre til å henge, eller andre steder og begivenheter for den saks skyld.

Jeg kunne så inderlig ønske at en venninne ringte meg bare for å prate. For å sladre, fortelle, høre hvordan jeg har hatt det og så videre. Prate om alt og ingenting, til telefonen blir varm eller batteriet flatt og hjertet fullt av glede.

Jeg har aldri vært på en eneste sommerfest eller julebord med venner. Jeg har så lyst til å være med. Bildene dere legger ut, ser så koselige ut. Så fine. Jeg har tid til det. Jeg sitter jo bare her.

Ensomheten gnager inni meg, og jeg føler den vokse. Hadde jeg ikke visst bedre, hadde jeg stilt meg selv diagnosen depressiv etter dette skribleriet. Men jeg er ikke deprimert, jeg er ensom."

Det finnes noe som hjelper mot ensomhet; det er vennskap. Det trenger gjennom alle murer og når fram til det mest ensomme hjerte bare det åpner seg.⁴ Et godt vennskap forlenger livet, og det syns jeg er godt sagt

Bildet av Jesus pryder ikke bare altertavla i kirka; han er her! Jesus er virkelig til stede, og han ser oss – akkurat slik han så Sakkeus; han ser oss, kjenner oss ved navn og sier til hver enkelt av oss: "Kari, skynd deg og kom. I dag må bli med deg hjem. Ola, skynd deg og kom. I dag vil jeg bli med deg hjem!" Han vil være din venn.

TIL GUDSTJENESTEN

Med sitt vennskap vil Jesus slå seg ned sammen med oss midt i det livet vi lever her og nå. Inviter lokale bedrifter, gründere og ildsjeler til gudstjenesten for å be for dem under forbønnen, og framsnakke nye vennskap mellom kirka og nærmiljøet, blant bedrifter og kunder, rike og fattige, blant barn og voksne, blant unge og gamle. Blant Gud og mennesker. Et nytt fellesskap i emning!

Er det dåp, snakk om vennskapet som oppstår idet vi legger det kjæreste vi har, i Guds hender og innlemmes i hans rike. Og han vil bli med barnet hjem! Er det nattverd, forkynn dette som det nye vennskapets måltid. "Ingen har større kjærlighet enn den som gir sitt liv for sine venner,"⁵ sier Jesus, og i nattverden gir han oss sitt legeme og blod, det liv han ga for oss for å gjenopprette det som gikk i stykker i våre liv.

AKTUELL BØNN

I dag ber vi deg særlig for de rike i denne verden, at vi ikke må være overmodige og ikke sette vårt håp til den usikre rikdommen, men til deg, Jesus som gir oss rikelig av alt for at vi skal nyte det. Gjør oss rike på gode gjerninger så vi er gavmilde og deler med andre – ikke for å vinne det virkelige livet for oss selv, men for å gi andre del i vår rikdom slik at ligner deg i alt vi gjør.⁶

SALMEFORSLAG

INN: 801 Nå er det morgen

MELLOM: 713 Intet er vårt, alt er ditt

ETTER: 345 Å, kor djup er Herrens nåde

NATTVERD: 162 Såkorn som dør i jorden;

383 Jeg vil gi deg O Herre min lovsang

UT: 715 Gud, du er rik

---

¹ Jfr. Luk 4,19

² Michael Jackson, amerikansk artist (1958–2009)

³ Aftenposten (3.7.2015) *Jeg er ikke deprimert, jeg er ensom.*

⁴ Reinhold Schneider, tysk forfatter (1903–1958).

⁵ Joh 15,13.

⁶ Se 1 Tim 6,17–19.

TORSTEIN EIDEM NORDAL

SOKNEPREST I BOGAFJELL

TORSTEIN.NORDAL@SANDNES.KIRKEN.NO

NYTT FRA BISPEDØMMERÅDENE

ORDINASJONER

HAMAR BISPEDØMME

Hamar biskop har ordinert:

Gustav Otto Søberg, 11. mars i Ringebu Kirke.

Eva Kirkemo, 22. april i Trysil Kirke.

TILSETTINGER

HAMAR BISPEDØMME

Hamar bispedømmeråd har tilsatt:

Marie Michaela Holen Bjørndal som kapellan i

Hamar domprosti med tjenestested Hamar sokn.

Ole Kristian Bonden som prost i Sør-Østerdal prosti.

Begge de tilsatte har takket ja til stillingene.

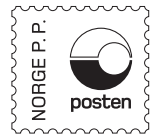
AGDER OG TELEMARK BISPEDØMME

Agder og Telemark bispedømmeråd har tilsatt:

Thore Wiig Andersen som sokneprest i Arendal prosti med Øyestad sokn som tjenestested.

Han har bekreftet at han tar imot stillingen.

PRIORITY

Avsender:
Luthersk Kirketidende
Sinsenveien 25
0572 OSLO

UTKOMMER annenhver uke på Luther Forlag og redigeres av professor Harald Hegstad (ansv.), prost Hege Elisabeth Fagermoen, sokneprest Kjersti Gautestad Norheim og praktikumsleder Fredrik Saxegaard. Bokmeldingsansvarlig: Stipendiat Per Kristian Sætre. Redaksjonssekretær: Eyolf Berg.

ALLE HENVENDELSER rettes til:
Luthersk Kirketidende
v/Eyolf Berg
Sinsenveien 25
0572 OSLO
Tlf. 91 17 65 37
E-post: redaksjon.lk@lutherforlag.no

INTERNETT: www.lutherskkirketidende.no
Opplysninger om annonsepriser og utgivelsesplan finnes på nettsidene.

ARTIKLER OG LESERINNLEGG til Luthersk Kirketidende sendes på e-post til ovenstående adresse. Artikler skal normalt ikke overstige 2500 ord. Innlegg skal normalt ikke være mer enn 1200 ord.

ABONNEMENT: Pris kr. 600,- pr. år for Norge. Utlandet kr. 825,- pr. år. Abonnementet inkluderer Tidsskrift for Praktisk Teologi (2 numre pr. år). Kontonummer: 8220.02.93882. Abonnementet løper til det sies opp skriftlig (brev, SMS eller e-post). Gamle og nye numre kan kjøpes i pdf-format fra <https://lutherskkirketidende.buyandread.com>